

Prezentare generala - Padurea spanzuratilor de Liviu Rebreanu

Critica literara este unanima in a-i recunoaste lui L. Rebreanu ctitoria romanului nostru modern. "Adevaratul, pretiosul modernist - nota odata publicistul Rebreanu - inseamna ravna de a produce valori estetice imbracate in spiritul timpului, dar cu un nivel mai inalt decat al epocii precedente. Adevaratul artist trebuie sa-si insuseasca organic tot ce s-a produs valoros in domeniul sau pana la dansul si sa adauge in plus ceea ce are el."

Trebuie subliniat pentru inceput modul in care in Padurea spanzuratilor un element biografic se desprinde de reconstituirea propriu-zisa si devine motiv sau problema de roman, cu semnificatii mult mai largi, dincolo de cazul particular. Elementul biografic se refera la imprejurarile in care fratele scriitorului Emil Rebreanu, ofiter in armata austro-ungara, a fost condamnat la moarte si spanzurat, pe frontul de la Ghimes-Palanca, acuzat ca ar fi incercat sa treaca in liniile romanesti.

in acest context, pentru unul dintre cele mai valoroase romane ale lui L. Rebreanu trebuie sa consemnam cateva aspecte ale plusului modernist si contributiei sale originale la dezvoltarea romanului romanesc. Padurea spanzuratilor analizeaza drama dezechilibrului si prabusirii sufletesti a unui om cu o constiinta zguduata de imprejurari vitrege ale vietii si razboiului. Din necesitati de simetrie compositionala, romanul incepe, rupand firul cronologic al actiunii, cu un element hotarator pentru pierderea echilibrului interior, cu scena executiei prin streang a soldatului ceh Svoboda, nume simbolic, in limba ceha acest cuvant insemnand "libertate". Capitolul doi, ca intr-o retrospectiva cinematografica, vizual-dinamica, deruleaza selectiv pelicula vietii si antecedentele psihice, sociale, nationale, spirituale si educative ale lui Apostol Bologa, care vor explica la mari intervale de timp comportamentul sau. Initial, ca toti oamenii elementari ai scriitorului, fie ei citadini sau rurali, intelectuali sau tarani, Apostol Bologa, este un temperament robust, cu instincte puternice dar bine strunite, linistit ca apele unui lac adanc, neproblematic, desi din fire excesiv de sovaielnic. Este nevoie de un impuls extrem de puternic, o intamplare nefericita sau, ca sa folosim titlul unei nuvele pregatitoare, de o catastrofa care sa activeze contradictii si latente sufletesti nebanuite, sa dezvaluie intreaga complexitate a fiintei umane.

Razboiul, ucigator de energii, va sparge ca o piatra suprafata aparent neteda si echilibrul precar al vietii si constiintei locotenentului Bologa. Firul evolutiei si metamorfozelor sale sufletesti este foarte incurcat, cu sinuozitati si contorsiuni derutante. in numele unor idei pur teoretice, abstracte, de patrie, lege, datorie, stat, Apostol Bologa are constiinta impacata ca, votand pentru executarea dezertorului Svoboda, si-a facut datoria. Realitatile brutale ale vietii concrete si ale razboiului, confruntarea cu alte ideologii si destine constituie inceputul dezechilibrului sau sufletesc. Acumularea progresiva de fapte, obsesii, intamplari, culminand cu vestea ca va trebui sa lupte pe frontul romanesc impotriva fratilor sai il pun intr-o situatie limita, dilematica. infruntand inflexiunea, rigiditatea si brutalitatea generalului Karg, reprezentantul oficial al statului abstract in numele caruia pana atunci actionase Apostol Bologa, alegand calea riscului sau chiar a mortii, ia o hotarare

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

radicala - dezertarea. Pe echilibrul aparent restabilit se altoieste apoi dragostea Ilonei. Din acest moment romanul aluneca vertiginos spre un final de esenta mistica, crestina, sententios biblica. Acceptarea senina si iluminata a mortii ca solutie salvatoare dintr-o situatie dilematica dezeroizeaza personajul, inlocuieste aureola lui de lumina cu nimbul aspru, neindurator al streangului si face sa transpara o conceptie pesimista, tragica, despre destinul omului.

Conflictul romanului este declansat de incertitudinea si dificultatea optiunii intre doua datorii: datoria conventionala, formala, contractata prin "mistica juramantului militar" si datoria sau responsabilitatea morala, puternic resimtita launtric, fata de neamul sau. intreaga viata a lui Apostol este un efort torturant de a patrunde in adancurile lui de intuneric pentru a se cunoaste mai bine pe sine, de a restabili un echilibru statornic intre lumea sa si lumea dinafara, de a-si lumina si mantui sufletul hartuit de indoieli si remuscari. Explicatiile tainelor vietii lui Apostol clocotesc in adancurile fiintei lui. Radacinile persistente, nepieritoare ale sufletului sau prezideaza din umbra, imperativ si enigmatic viata sa plina de contradictii. in acest sens, cu o intuitie surprinzatoare, T. Vianu observase ca Rebreanu este un analist al starilor de subconstient, al invalmaselilor de ganduri, al obsesiilor tiranice. Padurea spanzuratilor este construita in intregime pe schema unei obsesii, dirijand destinele eroului din adancimile subconstientului. Obsesia determinanta, desi nu cea mai frecventa, nu este cea legata de privirea sfidatoare a lui Svoboda, ci vocea interioara surda a tatalui Iosif Bologa, dosita in adancul sufletului cu pietatea si respectul parintesc cuvenit:

"De aceea sufletul tau sa fie totdeauna la fel cu gandul, gandul cu vorba si vorba cu fapta, caci numai astfel vei obtine un echilibru statornic intre lumea ta si lumea dinafara. Ca barbat sa-ti faci datoria si sa nu uiti niciodata ca esti roman!..."

Shakespeare, ca sa exteriorizeze vocea launtrica a banuielilor lui Hamlet introdusese un personaj fantomatic - umbra si vocea sonora a tatalui sau. L. Rebreanu este un analist al secolului nostru care, profitand de progresele psihologiei si literaturii moderne, trateaza in consecinta raporturile dintre starile de constiinta si determinarile inlantuite ascunse ale manifestarilor. Constientul lui Svoboda si inconstientul lui Bologa sunt de o tulburatoare identitate. De aici decurg similitudinile neasteptate de situatii, destine si, in consecinta constructia circulara a romanului care sugereaza pe plan filozofic mecanica tragica a rotirii destinului. in aceasta privinta, L. Rebreanu anticipeaza tema foarte frecventa in literatura contemporana a "vinovatului fara vina" sau a "judecatorului vinovat".

Sporul cel mai insemnat de modernitate a lui L. Rebreanu consta in ponderea acordata subiectivitatii, in largimea sferei de investigatie psihologica si coborarea analizei in strafundurile opace, greu sondabile ale sufletului omenesc.

Particularitatile artistice ale scrisului, derivate din sinceritatea lipsita de iluzii si menajamente, sunt sobrietatea si notatia exacta, nuda, aproape stiintifica, fara culoare si sentimentalitate. Numeroase fragmente analitice legate de experientele nodale ale vietii personajului principal (scena executiei, vestea mutarii razboiului pe frontul romanesc, dialogul cu prizonierul roman, asociatia provocata de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

padurea spanzuratilor etc.) alcatuiesc o veritabila monografie anatomica a obsesiei.

Imagismul, folosit de L. Rebreanu ca mijloc si nu ca scop, natura, peisajul sunt intotdeauna subordonate analizei. Dintre imaginile poetice, epitetul si comparatia au frecventa cea mai mare. in Padurea spanzuratilor ele realizeaza, printre altele, o obsesie a cromatica a albului. Lucirea ochilor lui Svoboda era din ce in ce mai alba. Spanzuratoarea se albea nepasatoare, imprejmuita de crucile albe din cimitirul militar. Fruntea copilului Apostol era alba si framantata de ganduri. Bologna a fost prins si executat in anotimpul alb. Alb era si lemnul spanzuratorii sale. Semnul unor emotii puternice sau epuizari nervoase este aproape invariabil albul (obraji albi, fata alba). Lumina orbitoare a reflectorului era alba. Pana si tacerea si linistea erau albe.

Sa fie aceasta oare o obsesie legata de hartia alba de scris care asteapta uneori foarte mult sa se astearna pe ea eforturile creatoare ale activitatii creatoare? inaintea mortii Apostol Bologna cere hartie de scris dar ea ramane alba. Albul ar putea sugera greutatea confesiunii, dificultatea patrunderii si exprimarii inefabilului, necunoscutului, efortul de o viata intrega al eroului si conditie similara a scriitorului in general.

Analizand termenii cu care se face comparatia, constatam sa ei apartin sferei semantice a obiectelor torturante sau armelor albe. Multe din cuvintele acestea (ace, sfredel, cutite, cleste, streang) se repeta cu o deosebita frecventa sau sunt insotite de determinari care potenteaza sa maximum impresia de durere: cleste rece, baioneta vrajmasa, cleste fierbinte, gandac gretos, cleste de foc.

Pentru a reda starea de semiconstienta halucinatorie sau pierderea controlului ratiunii se foloseste deseori imaginea sugestiva a prapastiei fara fund:

"Ma plimb vesnic intre doua prapastii... Prapastie afara, prapastie in sufletul meu... si la fiecare poticnire ma uit in fundul prapastiilor".

Natura la L. Rebreanu este demitizata si depoetizata. Peisajul autumnal, hibernal sau al inceputului de primavara este inecat in ceata, umed si rece. Cadrul in care se desfasoara actiunea are la orizont "crestele muntilor ce se desenau pe cer ca un fierastrau urias cu dintii tociti". Pamantul e galben, lipicios, cu colibe ca bivoli culcati; cu rani deschise, urate, galbui. Deasupra lor - cerul cenuziu sau ciuruit de stele.

Prin sinceritate, acuitatea observatiei si adancimea psihologica, Padurea spanzuratilor constituie o contributie majora la cunoasterea autentica a complexitatii umane si totodata o capodopera a literaturii analitice nationale si universale.